

Tjejer – killar – schack

En jämförelse i årskurs 5.

Rose Marie Öhlund

Tjejer – killar - schack

Finns det någon skillnad mellan tjejers och killars förkunskaper och intresse till schack i årskurs fem på Bälinge skola?

Sammanfattning

Alla elever i årskurs fem på Bälinge skola fick i september svara anonymt på en enkät med sju frågor. Syftet var att undersöka om det är någon skillnad mellan tjejers och killars förkunskaper och intresse för schack i årskurs fem på Bälinge skola.

Resultatet visade att tjejer hade sämre förkunskaper inför årskurs 4 i schack än killarna, men i årskurs fem hade tjejer och killar lika stort intresse för schack. Tjejerna hade tagit till sig kunskaper om schack och resultatet stämde med andra undersökningar, eftersom tjejer överlag lyckas bättre i skolan (Liedman).

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning, Innehållsförteckning, Bakgrund
2. Bakgrund
3. Metod, Resultat och analys
4. Resultat och analys
5. Resultat och analys
6. Resultatbeskrivning, Diskussion, Litteraturförteckning
7. Bilaga: Enkätfrågor.

Bakgrund

Under ett decennium har mina klasser deltagit i Schack4an. Ibland har intresserade elever som deltagit i Schack4an fortsatt spela schack även i femman och då har de kunnat göra det en lektion i veckan utanför schemat genom skolschackklubben "Smart drag".

Våren 2016 hade jag en klass på Bälinge skola, 12 km utanför Uppsala, som var mycket intresserad av schack och väldigt tävlingsinriktad. Min klass gick vidare till Riksfinalen Schack4an i Västerås. De hade sett båda introduktionsfilmerna om Schack4an, De 10 bästa knepen-filmerna och spelat schack en mattelektion i veckan. Vi köpte in schackklockor och eleverna blev mer intresserade.

Elevernas engagemang ökade mitt intresse och jag började fundera på hur de skulle kunna utveckla sitt schackspel. Då fick jag syn på www.Schackslottet.se och olika tips via Schack i Skolans nyhetsbrev. Jag frågade eleverna vad de ville göra på schacklektionerna och de ville spela, ibland i tvärgrupper i femman och med fyror. De ville både ha organiserat schackspel och att de själva skulle bestämma vem de skulle möta.

Elevernas spel utvecklades i olika takt och jag märkte att de tyckte att det var kul. Eleverna använde under schackspelandet problemlösning, mönsterseende, arbetsminne, tänka i flera steg och analytiskt tänkande. De upplevde inte schackspelandet som ett skolämne eller

träning utan, som något lustfyllt och lekfullt. Lust hör samman med lärande. En verksamhet, som är omväxlande och ger utrymme för egna initiativ leder till tillfredsställelse hos eleverna. Matematiken stimuleras också av abstraktioner, arbetsdisciplin och lekfullhet. (Liedman,2011.)

Eleverna tog ofta fram schackbrädet eller spelade mot Mäster på datorn när de hade "valfritt" i klassrummet. Några provade på att skriva schackprotokoll över sina drag.

"En dag hände det. Jag hade tagit det första steget mot att kunna *tänka* schack."

(Hall,2003).

Bälinge skola är en F – 5 skola med ca 420 elever. Rektor vill att schack ska genomsyra hela skolans verksamhet i förskoleklass, i årskurs 1 till 5 på mattelektioner och även på fritids. Rektor har gett mig uppdraget att vara språkrör för schack på skolan.

Redan nu står schackspel väl synliga hos förskoleklasserna och både tjejer och killar "lekspelar" med schack varje dag. De lär av varandra. I 2:an och 3:an finns schack bland andra sällskapsspel på Elevens val från och med i år. I årskurs 3 spelar de schack en gång i veckan på en mattelektion. Skolans tre 4:or är anmälda till Schack4an 2017. Flera av personalen ska gå Sveriges Schackförbunds steg 1 utbildning i höst.

Femmorna brukar mötas i tvärgrupper och bli indelade i grupper om fyra, för att spela en turnering med hjälp av Bergertabeller. Ett sådant pass brukar ta 40 minuter, varje match varar i 10 minuter.

På skolan har vi tre femmor med 70 elever, varav 50 är anmälda i 10 lag till Yes2Chess 2017. Det är 22 tjejer och 28 killar. Vi samplanerar schackundervisning i årskurs fem med spel och genomgångar.

Det pratas ofta om att tjejer och killar har olika förhållande till schack, att killar är mer intresserade och fortsätter spela schack längre fram i åldrarna. Skillnaden mellan att vara flicka och pojke i skolan är stor. Flickorna lyckas överlag bättre i skolan, utom i tävlingsidrott (Liedman,2011).

"Det är väldigt många tjejer som slutar spela i tonåren. I de yngre åldrarna är könsfördelningen jämnare, men en anledning kan vara att tjejer dels känner mer press på sig än killarna, berättar Carl Fredrik Johansson, ordförande i Sveriges Schackförbund." (P4 Värmland, 2015).

Syftet var att undersöka om det är någon skillnad mellan tjejers och killars förkunskaper och intresse för schack i årskurs fem på Bälinge skola.

Metod

Alla elever i årskurs fem på Bälunge skola fick i september 2016 svara anonymt på en enkät med sju frågor. De första sex var stängda frågor: Ja eller Nej och den sjunde frågan var en öppen fråga. (Patel&Davidson,2003). Enkäten gjordes på lektionstid med en klass i taget. Jag läste upp en fråga i taget och eleverna fick viss betänketid.

Det fanns tre klasser med 70 elever, varav 31 tjejer och 39 killar. Alla elever hade tränat schack på lektionstid under årskurs fyra inför Schack4an. Eleverna bodde främst i villor, radhus, kedjehus från 1970-talet. Många deltog i idrottsgrenar, som fotboll, innebandy, bordtennis och ishockey. Bälunge IF har haft lag i damallsvenskan.

Resultat och analys

1. Kunde du spela schack före årskurs 4?

	Ja	Nej	
Tjej	25 – 81%	6 – 19%	n=31 – 100%
Kille	38 – 97%	1 – 3%	N=39 – 100%

Tvåfälttabell över variablerna kön och kunde spela schack före årskurs 4 med absoluta frekvenser baserade på hela materialet, uppdelat på tjej och kille. Utav alla elever kunde 1/5 av tjejerna inte spela schack före årskurs 4, men bara 1 kille kunde inte spela. Eventuella skillnader kan bero på att eleverna själva fick uppskatta sin förmåga och tjejer underskattar ofta sin förmåga medan killar överskattar sin.

2. Kan någon i din familj (syskon, föräldrar eller annan släkting) spela schack?

	Ja	Nej	
Tjej	22 – 71%	9 – 29%	n=31 – 100%
Kille	37 – 95%	2 – 5%	n=39 – 100%

Tvåfälttabell över variablerna kön och släkting kan spela schack med absoluta frekvenser baserade på hela materialet, uppdelat på tjej och kille. Utav tjejerna var det 1/3, som svarade nej. Det kan kanske bero på att tjejerna inte själva varit intresserade. Av killarna var det lika många på fråga 1 och 2, som kunde spela innan 4:an och hade en släkting som kunde spela schack.

3. Spelar du schack hemma?

	Ja	Nej	
Tjej	13 – 42%	18 – 58%	n=31 – 100%
Kille	20 – 51%	19 – 49%	n=39 – 100%

Tvåfälttabell över variablerna kön och spelar schack hemma med absoluta frekvenser baserade på hela materialet, uppdelat på tjej och kille. 60% av tjejerna och 50% av killarna spelar inte schack hemma. Det verkade inte spela någon större roll om de hade någon som kunde spela schack hemma.

4. Vill du lära dig mer om schack?

	Ja	Nej	
Tjej	18 – 58%	13 – 42%	n=31 – 100%
Kille	24 – 62%	15 – 38%	n=39 – 100%

Tvåfälttabell över variablerna kön och vill veta mer om schack med absoluta frekvenser baserade på hela materialet, uppdelat på tjej och kille. Av både tjejer och killar ville drygt hälften lära sig mer om schack.

5. Vill du ha schack som Elevens val?

	Ja	Nej	
Tjej	15 – 48%	16 – 52%	n=31 – 100%
Kille	13 – 33%	26 – 67%	n=39 – 100%

Tvåfälttabell över variablerna kön och vill ha schack som Elevens val med absoluta frekvenser baserade på hela materialet, uppdelat på tjej och kille. Bland tjejerna ville hälften ha schack som Elevens val, men bara 1/3 av killarna. Killarna var nöjda med den tid de spelade schack i skolan och med andra ämnen de kunde välja som Elevens val. Elevens val var något nytt denna höst och schack fanns inte med som alternativ.

6. Vill du delta i Yes2Chess?

	Ja	Nej	
Tjej	22 – 70%	9 – 30%	n=31 – 100%
Kille	25 – 64%	14 – 36%	n=39 – 100%

Tvåfälttabell över variablerna kön och vill delta i Yes2Chess med absoluta frekvenser baserade på hela materialet, uppdelat på tjej och kille. Majoriteten av både tjejer och killar ville vara med i Yes2Chess.

7. Vilka fördelar finns det med att spela schack?

Ett urval av svaren.

Tjejsvar	Killsvar
Schack är kul.	Man har kul.
Man tränar tålamod, koncentration och hjärnan.	Man lär sig att vara koncentrerad under en längre tid.
Man får lära sig att tänka i olika strategier.	Man lär sig planera, koncentrera sig, vinna och tålamod.
Man lär sig genom att spela med andra.	Man blir mer finurlig.
Eftersom det är ett vanligt spel är det bra att man lär sig.	Kul sällskapsspel.
Man får umgås med familj och vänner.	Man får vänner, träffar nya vänner och förenar familjen.
Det är ett spel för alla åldrar.	Åldern spelar ingen roll.
Man kan spela det i hela världen.	Man blir mer social.
Man får vara med i tävlingar.	Man lär känna nya personer i tävlingar.
Lite matte när man räknar ut resultatet.	Man lär sig addition.

Eleverna tyckte det var viktigt att schack är ett forum, där de fick umgås, lära känna nya personer, lära sig tänka, planera, tålamod och koncentration.

Resultatbeskrivning

Bland tjejerna var det 80% som kunde spela schack när de började 4:an, men det var bara 70% som hade släktingar, som spelade schack eller kände till om deras släktingar kunde spela schack.

Av killarna kunde nästan 100% spela schack innan årskurs 4 och nästan alla hade en släkting, som kunde spela schack.

Ungefär hälften av både tjejer och killar ville lära sig mer om schack och 2/3 både bland tjejer och killar ville vara med i Yes2Chess.

Tjejerna, som grupp, har mindre kunskaper i schack när de börjar 4:an än killarna, men de vill lära sig mer om schack och ville delta i Yes2Chess i lika hög grad som killarna.

Bland tjejerna ville hälften ha schack som Elevens val, men bara 1/3 av killarna. Killarna var nöjda med den tid de spelade schack i skolan.

Både tjejer och killar tyckte att schack var ett forum där de fick umgås, lära känna nya personer, lära sig tänka, planera, tålamod och koncentration.

Diskussion

Min tanke var att undersöka om det var någon skillnad mellan tjejer och killar i årskurs fem på Bälinge skola både förkunskapsmässigt och hur deras intresse till schack var, eftersom jag hört talas om att tjejer slutar spela schack när de blir äldre, medan killarna fortsätter långt upp i åldrarna.

Jag gjorde en enkät med sex stängda frågor och en öppen fråga. Enkäten gjordes vid tre tillfällen, ett för varje klass, där jag läste upp frågor och svarsalternativ och de kunde fråga mig om något kändes oklart. Jag är nöjd med resultatet.

Det fanns skillnader mellan tjejer och killar, som grupp när det gällde förkunskaper inför årskurs 4. När de väl börjat spela schack blev tjejer och killar lika intresserade, tjejerna kanske till och med ville lära sig mer genom Elevens val.

I och med att Schack4an är en tävling där alla i en klass som spelar schack räknas, även om alla inte kom till själva tävlingen, tror jag att tjejer i högre grad kommer att fortsätta spela schack och därmed kommer killdominansen att utjämnas när elever som deltagit i Schack4an blir äldre. Bälinge är ett samhälle med många sportintresserade och särskilt i fotboll är det lika naturligt med tjejer som killar.

Jag tycker att mina resultat visar att tjejer hade ett sämre utgångsläge inför årskurs 4, men att de arbetat upp sig och att resultatet stämde med andra undersökningar (Carl Fredrik Johansson), men det borde inte vara så, eftersom tjejer överlag lyckas bättre i skolan (Liedman). Viss reservation till resultatet är att eleverna, även om enkäten var anonym, ville ge "rätt" svar, eftersom den skedde i skolan och att tjejer underskattar sig medan killar ofta överskattar sig.

Litteraturförteckning

Hall, J. (2003). Kajsas och den magiska schackboken. Leopard förlag.

Liedman, Sven-Eric. (2011). Hets! En bok om skolan. Albert Bonniers Förlag.

Patel, R & Davidson, B. (1991, 2011) Forskningsmetodikens grunder. Lund: Studentlitteratur AB.

Intervju med Carl Fredrik Johansson Sveriges Schackförbunds ordförande.

P4 Värmland, 2015. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=93&artikel=6213608>

Ringa in det alternativ som passar bäst.

Tjej

Kille

1. Kunde du spela schack före årskurs 4?	Ja	Nej
2. Kan någon i din familj (syskon, föräldrar eller annan släkting) Spela schack?	Ja	Nej
3. Spelar du schack hemma?	Ja	Nej
4. Vill du lära dig mer om schack?	Ja	Nej
5. Vill du ha schack som Elevens val?	Ja	Nej
6. Vill du delta i Yes2Chess?	Ja	Nej
7. Vilka fördelar finns det med att spela schack? Skriv svar på baksidan.		